

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

§. 2. Qui sint diuinæ prouidentiae fines & an omnes æquè sibi proponat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

nam qua velit bonum, malum oderit; potestatem infinitam, cui subsint omnia, quæ sustentet omnia, & sine qua nihil possit effici; profectò consequens est ut nihil sit, quod gubernationis prudentissimæ & potentissimæ vim possit effugere; quòd si nihil eam effugit, ergo illi subsint omnia, omnia ab ea reguntur, & cellos quosdam in fines diriguntur. Atque hinc agnoscitur, diuinam prouidentiam duplici quasi vi perfungi; cognitione videlicet rerum singularum ac vniuersarum, eorumque quæ singulis, quæque vniuersis conueniunt: & præterea, apta connexionem, & in fines tum singulis, tum vniuersis conuenientes prouida dispositione.

Cùm autem id omne quod in Deo est, perfectissimum sit, necesse est ut quàm perfectissima sit diuina prouidentia, nihilque illi desit eorum, quæ ad res in finem laudabilem dirigendas, opportuna sunt: nihil etiam sit, quod illius prouidentiam vim eneruare, & irritam reddere valeat. Hoc autem vtrumque assequitur, certissimè verissimeque prouidendo, quid ex quaque re securum sit, si adhibeatur: vnde fit, ut si quid adhibet ad aliquem finem consequendum, nec frustra, nec in incertum adhibeat, cùm sciat quid inde sit securum: atque hinc, si quid omnino fieri vult, videtque ex eiusmodi concurrentium rerum implexu, id minimè futurum; facillimum illi est, vel ne isto modo conspirent impedire, vel admouere illis aliud quidpiam, quo admoto, certa præuidet conuersionem caularum, id fore quod decernit. Estque hoc nobis memori mente reconcedendum; nec enim parum valet ad fiduciam in Deum exciendam. Non ita nobiscum agitur, nec eiusmodi sunt humanæ prouidentiam, fallaces, incerta, vanæ, imbecilles, & sæpius inanes. vnde Sapiens meritò dixit, *Cogitationes mortalium stulta & incerta prouidentiam nostram*. Quoties dum pro votis fluunt omnia, iamque quasi superatis aduersis triumphatur, exortus repente turbo spem in desperationem, gaudia vertit in lacrymas? nempe & quid sit intercursum ignoramus, & si maximè sciuerimus, neque illud ipsum auertere, neque præsentiore villo remedio inflectere aliò possumus. & superbimus adhuc, tam angustis, tam futuri incertis limitibus circumsepti?

cap. 9.

§. 2. *Qui sint diuina prouidentiam fines, & an omnia a què sibi proponat.*

Ex hoc vno quàm multa pendeant, in decursu dicendorum satis patebit, quàmque huius rei explanatio, si non huic soli commentationi propria, ac certè pernecessaria sit. Sed præstat rem aggredi: sic tamen ut profitear nequaquam mea mentis esse, subtilissimis, at minùs ad rem nostram facientibus, de ordine & ratione rerum præuisarum quæstionibus, me inferere: quare, si vnum prius alio recensuero, non alia ratione (nisi fortè id explicare assererem) id fecisse sum putandus, quàm quia simul omnia non potui, vnumque prius alio dicendum fuit.

Prou. 36.

Vltimus igitur & supremus, primusque diuinæ prouidentiam finis, in quem denique omnia referantur, est Deus ipse: vnde Sapiens ait, *Vniuersa propter semetipsum*

ipsum operatus est Dominus, impium quoque in diem ira. Cumque sit instar infiniti cuiusdam Oceani, à cuius inexhausta bonitate omnia bonorum flumina procreata decurrunt; iustissimum est, & ratio exigit, imò nec aliter esse potest, quam vt inuigilante diuina prouidentia, certissimè denique, eòdem in eius honorem & gloriam, omnia recurrant. Itaque per eam vel maximè, iustitia, sanctitas, bonitas, immensitas, potentia, sapientia, ceteraque Dei perfectiones, omnibus ratione & intelligentia præditis demonstrantur: tamque apte res, causa, voluntateque omnes disponuntur, iis circumlepiuntur legibus & limitibus, vt effugere ad extremum non possint, quin diuinæ maiestatis amori vel timori, iustitiæ vel clementiæ, potestati vel benignitati, aut alteri eiusmodi laudi illustrandæ, velint, nolint, necesse sit insetuire. Beatos eos prudentesque, qui se vltro benignitati subiungere, quam à potestate subiugari malunt.

Iam hoc primo certoque sineposito, ceteri quoque multi sunt vel generales, vel singulares, vel accommodati ad naturam, vel supra quàm natura deprecatur exquisitiores, qui supernaturales vocantur: & ex horum complexu vario, variæ sunt ad finem destinationes, ordinationes & conuenientiæ; variæ item videntur hominibus aberrationes, defectiones & discrepantiæ; inde casus, monstra, fortunam dicimus, quæ aliquando voluisse, semper autem, saltem præuidisse dicendus est Deus, cui nihil casu, nihil improuisè & fortuitò accidit. Cùm igitur & perfectissimè videat, quid è rebus singulis, quomodo possit euenire, & potestati eius nihil possit obistere, nihil sapientiam summam fallere; facillimum illi est efficere, vt fini illi primo & summo, quem iam diximus, fines ceteri omnes communi conspiratione consentiant; nec est arduum, accuratiùs eorum vim excutientibus, animaduertere, quàm sensim & commodè, in vnius Dei gloriam desinant & aptentur. Quippe in hunc finè & angelos & homines, à Deo bono conditos videmus, eosque omnibus rebus instructos, quæ ad illos eò perducendos forent opus. Hinc quoniam homo non animo solo, sed corpore quoque constans multis, vel ad indigentiam, vel ad solatium, corporatarum & ad spectabilius rerum subsidiis indigebat, hunc totum ei mundum quasi quoddam quod inhabitaret palatium, ita sapienter apteque distinxit, vt ex eius pulcritudine & ordine fabricatorem Deum agnosceret, ipsa autem rerum plurimarum copia, variè, vel in bonum, vel in malum, vti posset: decebat enim in stadio & loco certaminis, certandi præberi materiam, tantique & æterni præmij, quantum est ipse Deus, adaptionem esse voluntariam.

Vt verò bonitatis diuinæ liberalitas pateret, & quàm eius perfecta sint opera, ideo etiam nihil ad humanæ vitæ oblectationem, nihil ad eruditionem, nihil ad correptionem deesse huic mundo voluit, quo videlicet humanæ naturæ teneritudo alliceretur, doceretur ignorantia, instabilitas firmaretur, præstatioque esset, si ad deteriora deesset; vnde ab ærumnis, doloribus & aduersis, in gyrum rationis reduci posset, vnde rerum omnium perpetuò periclitium caduca

condi-

conditione notata, sanius amorem ad æterna conuerteret. Et quoniam ne sic quidem futurum erat, ut omnes à peccando sibi temperarent, ita quædam sapientissimè, summoque iudicio, statuit mala permittere, ut simul ex eis plura & maiora bona prouidè curaret erumpere, & ea ipsa in bonorum usum conuerteret. Sed de his loco suo.

At verò ut tanto plura ista dona faciamus, puriusque de illis iudicemus, cetera fide tenendum est, nihil à Deo fieri, quod non summa ratione fiat: ac nihilominus tria nobis præterea perpendenda, Deum scilicet tam in rerum & causarum naturalium connexu, (de quo postea melius) quàm in aliorum donorum & gratiarum largitione esse liberrimum, esse liberalissimum, nonnullis tamen occulta de causa liberaliorem. Quia liberrimus, quando vult & cui vult donat, aut non donat, & verò *quis respondebit ei? vel quis dicere potest, Cum ita facis, obmurmuranti quia minus habet, annon intonabit quod cuidam, Tolle quod tuum est, & vade: an oculus tuus nequam est, quia ego bonus? aut non licet mihi quod volo facere? Miserebor, cuius misereor: & misericordiam præstabo cuius miserebor. O homo, tu quis es qui respondeas Deo? numquid dicit figmentum ei qui se finxit. Quid me fecisti?* Ita est, at quia optimus est & liberalissimus, latissimè ac munificentissimè, diuitias liberalitatis suæ, in omnes vndique diffundit: hinc celi omnibus gentibus enarrant gloriam eius, & Solem suum omnibus oriri iubet, & bona omnia, propè magis impiis, quàm piis geminat, & infinitis propemodum aliis argumentis bonitatis suæ immensitatem contestatur. Hæc tamen omnia, sed maximè dona gratiæ, quia certis debent limitibus obsepiri, ne eadem singulis dispertienda sunt, largissimè nonnullis, temperatiùs aliis, paucis quibusdam angustè, at singulis, quod ad Deum attinet, & spectatis quæ bene agentibus præstò forent subsidiis, ea copia dantur quæ illis ad æternam gloriam comparandam sit satis.

Qui igitur omnia fecit, eorumque quæ fecit nihil odit Deus, omnia curat, omnia gubernat, *attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.* Cumque & æquissimus & prouidentissimus sit omnium parens, meritò idem Sapiens exclamat, *Quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet, vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes quas tu fecisti?* Non enim est alius Deus quàm tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non iniuste iudicas iudicium. — Cum ergo sis iustus, iuste omnia disponis, ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum æstimas à tua virtute. Virtus enim tua, iustitia iustitiam est: & ob hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te parcere facis. — Dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos: subest enim tibi cum volueris posse. Ita ille, verè de Domino in bonitate sentiens, misericordiamque illi & iudicium in simul decantàs. Misericordia in omnes quidem & iudicium pariter elat: at quòd illi sit quorundam peculiaris cura, quòd eorum gratia ceteris indulgeat, quòd sollicitè illis inuigilet, quasi pupillæ oculi, ut ne à quo quæ impunè le-

dantur

Iob 9.

Matth. 20.

Rom. 9.

Sap. 8.

cap. 12.

dantur, quòd omnia illis obsecundare, illorù profectibus inferuire faciat, quòd ad magna, vera, certa, æterna, & sola cælestis gloriæ bona eos absque errore perducatur; id verò eximie est misericordiæ cum admirabili & adamando diuino iudicio coniunctæ; id profectò singularis est & vigilantissimæ in eos homines diuinæ prouidentie, facientis vt eiusmodi electis omnia cooperentur in bonum, & finem illum præstantissimum, in quem destinati sunt, certissimè consequantur. Hinc autem illud conficimus, nostro huic argumento conuenientissimum, vt quando liberrimè, liberalissimus Dominus, hunc mundum omnem creauit & gubernat, oculi autem eius in iustos, & aures in deprecationem eorum, nihil sit in totius orbis parte vlla quòd præ suis dilectissimis filijs magni faciat Deus: si quid eis aduersum, vereque damnosum extiterit, inflectet, euertet, immutabit, donec eis aut non aduersetur, aut prosit. O magnam, his qui se filios Dei probabili coniectura possunt credere, in quauis rerum conuersione fiduciam!

Plus dicam, & quantum existimo, verissimè dicam, illi sunt, quorum causa sunt omnia, quibus est terra stabilita, quibus ornati cæli, quibus temporum & sæculorum momenta decurrunt & aptantur. Vnde sapientissimè S. Apostolus, *Nemo gloriatur in hominibus. Omnia enim vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue presentia, siue futura: omnia enim vestra sunt: vos autem Christi, Christus autem Dei.* Eos alloquitur, quos filios Dei, non in præsens tantùm esse, sed in æternum futuros confidit, eorumque animos & à rebus & ab hominibus erigens: *Quid, inquit, res hæc infimas, & mortales homines, respectatis? vestris ecce commodis, vestræ salutis cuncta subseruiunt: non vos vel Pauli, vel Apollos, vel Cephæ, vel mundi, vel vitæ, vel mortis, vel presentium, vel mox futurorum causa facti estis, vt inde gloriemini: at vobis ista cuncta famulantur, vobis illa prouidit, in vestram æternam salutem ista fecit Deus, & ad vestra commoda conceduntur: vos verò solius estis Christi, Christus Dei, hunc spectate, hunc vestri boni, vestrique desiderij, solum arbitrum, gloriam finemque præfigere.* Celebre quoque est illud D. Augustini quo docet, *ideo malos viuere, vt corrigantur & boni euadant, vel vt per eos boni exerceantur, & meliores fiant: quod profectò non est aliud, quàm asserere ipsos quoque peruersos homines, in bonorum hominum gratiam vel tolerari, vel esse conditos.* Hoc autem qui fatebitur, non agrè cetera quoque, vel rationis, vel sensus expertia, sanctis viris, & propter eos maximè à bono Deo facta esse concedet: vnde consequens fuerit, vt quemadmodum in eorum gratiam facta sunt, ita etiam disponantur, gubernentur, perseuerent, & ad nutum, vbi opus fuerit, electis inferuiant.

Sed hinc ex occasione dictorum, duo quæri possunt, eaq; ad id quòd sequetur admodum opportuna. Primùm, an singularum rerum, vel vniuersarum vnus tantùm, vel ex vno plures apti fines fuerint? Alterum, in tam varia rerum distributione, quæ maiora & potiora Dei dona censenda sint?

O o o o

Quod

Quod ad primum attinet, immensitatem diuinæ scientiæ omnia simul intelligentis atque componentis æstimans, itemque quàm prouidè atque sapienter in vnum omnia conspirare faciat, sicutamen vt neque bona singularia vniuerso bono, neque vniuersum singularibus officiat, inseruiat potius: mihi persuadeo, sapientissimum prouidentissimumque Dominum totam hanc rerum complexionem in seriem ordinatissimam rede gisse, non tantùm vniuersæ quasi machinæ, sed singulis quoque rebus, hisque maximè quas à se maximè diligendas videbat, prospiciendo sollicitius, ideoque hunc potius quàm illum causarum nexum, vel permittendo, vel etiam de industria innectendo, quia sic vtilius, iucundius, & ad finem suis electis propositum accommodatius futurum erat. De his quidem nihil ambigo, sed facit diuinæ sapientiæ & bonitatis eadem immensitas, vt id ipsum longius ad cetera, saltemque ad homines probos & improbos pertraham, vnde perpetuū, ac semper oculis obuersans diuinæ largitatis, ac fecundissimi amoris argumentum læti reuoluamus. Quid enim? si pomum comedo, si sub fronde patula umbras capto, verè cogitare possum, ab æterno, id commodi mihi prouidisse Deum, meaque causâ primam eius generis arborem procreasse, indeque longa, sed certa, sed præuisa, sed in hanc vsque diem mihi ordinata serie, id commodi mihi voluisse: adeo vt mihi tot sæcula, tot renouatæ ab initio propagationes floruerint: neque secus existimare possum, quando vel ex animantium indole & robore, vel fluminum fluxione, feracitate soli, amœnitate montium, Solis, cæli, & quarumcunque rerum insita virtute, vtilitatem decerpo, ea singula, ea tota mihi fecisse, mihi præparasse Deum: & quamuis ceteris communia sint, non minùs meæ vtilitati deseruiunt, nec minùs mea causa sunt, planeque mihi credibile, & diuinæ bonitati, summæque (cui quasi nihil ista sunt, quæ nos miramur) potestati consentaneum est, vt mea solius causâ futura essent, si ceteris inutilia fuissent, vel etiam omnino si ceterorum nemo vnquam existisset. Nihil enim prohibet, rem eandem ita plurium gratia fieri, vt singulorum tamen causâ futura esset: idque tum maximè, cum illi in quorum gratiam id efficitur, adeo diliguntur singuli, vel adeo liberalis est qui id efficit, vt idem singulis quod vniuersis, putetur in meritò præstiturus. Probarem hæc latius, nisi instituti mei argumentique propositi memorem decerer esse: cui hæc satis esse debent, vt hinc tantò grauius & certius moneamur, in rebus & casibus omnibus, esse nobis sursum oculos & mentem, ad Deum nostrum attollendam.

Iam autem vt de magnitudine donorum agamus, indeque agnoscamus, quanta sint quæ plurima donat Deus, neque temerè hæc aut illa minora dona esse iudicemus, vnde versus in deiectionem animis, insolabiliter ipsi nos, velut ab hominibus durius abiectos, à Deo despretos lugeamus; quædam sunt nobis obseruanda.

Dantis igitur, & eius cui datur, longè magis quàm naturæ & conditionis rerum datarū, hæc est nobis habenda ratio, vt videbimus. In eo verò qui dat, quem

Deum

Deum esse dicimus, id solum nunc specto, quod liberè, certa que ratione ac sine proposito, donâ sua impertit: vnde maius erit donum illud, habito ad Deum respectu, quod ipse Deus sciens & volens, in præstantiorem finem, efficacius & magis accommodatè dirigit: quandoquidem hæc ipsa, hoc tempore, sic efficaciter & accommodatè facta donatio, ex præuidentis, ideo que illam eligentis voluntate perfecta est: non secus, ac si ex certa scientia medicus ægroti viliorem cibum, sed illi tempori opportuniorem præbeat, quem deinde optimè natura concoquit, alium præstantiorem reiecit; maius beneficium ægroti confert, quam si cibum alium porrexisset, quamuis deinceps vi caloris natiui alatur corpus: ipsum enim à præsciente futura profectum beneficium, quod futuri boni sit occasio, censetur à volente & sic donante proficisci ex amore & desiderio boni, quod per eum qui beneficium accepit fieri debet.

De homine verò in quem donū aliquod confertur, ita est habendum, ea esse homini & potissima & vtilissima, quæ hominem quàm maximè perficiunt, ad eum que ad quem creatus est, nobilissimum finem, accommodatissimè, plenissimè certissimè que perducunt: ex hoc ceterorum omnium iudicium esse sumendum. Hinc igitur cum homo sit æternitati natus, ei que hæc misera & peccans vita instar carceris, aut exilij, aut peregrinationis, aut breuissimi traiectus videri debeat, potestne vllum huius solius vitæ donum illi meritò magnum videri? annon longè est æquius, vt beatæ immortalitatis cupidus affectator, ea sola quæ ad illâ ducunt pro magnis habeat; quæ ad illam non conferunt, aut contemnat, aut si eam in discrimen adducunt, exhorreat? Hinc ergo mihi velim æstimes, quæ & quanta sint dona, seu diuinitus, seu etiam humanitus accepta.

Et quidem si rerum datarum vim naturam que spectamus; nemini dubium esse possit, quin vt mentis & animi, ita donorum quæ ad mentem pertinent, in reliqua sit principatus: proxima sunt illis, quæ ad vitæ, corporis, sensuum nostrorum conseruationem necessariam, inde quæ ad honorem, oblectationem & commodâ faciunt. Atque his fermè terminis vniuersa donorum ad hanc vitam concessorum copia circumscribitur. At quoniam non ad hanc, sed ad beatiorè aliam vitam procreati sumus, vt hæc vita tota in illam, sic hæc res omnes in eam etiam referendæ, eius que comparatione sunt æstimandæ.

Sed quoniam neque latius neque in incertū fluctuando hæc à me tractantur, argumento nostro quantum conuenit aptemus: quò videlicet ex his intelligamus, non esse nobis illa præ ceteris curanda vel amanda, quæ sunt hominum existimatione & laude potiora, imò nec ea quæ solent apta esse instrumenta virtutis, vt eruditio, vt scientia: sed ea sola, quæ verè & reipsa in celsiore beatitatis æternæ gradu nos collocatura sunt. Quare licet copia inopiæ, nobilitas ignobilitati, ignominie gloria, infirmitati sanitas, scientia ignorantie præstare passim iudicetur; non ita tamen est, sed tum tantum, quando re ipsa ad virtutem, & beatitudinem, Dei que amorem magis conferunt: sin

autem inopia, ignobilitas, infirmitas, magis perfectioni nostræ conducunt, verè optabiliores putandæ sunt. Cùmque si æquis animis excipiantur, longè soleant feraciores esse mèritorum, eaque vitæ conditione, & naturæ molitudine viuamus, vt prosperis, elatis, iucundis, & ad libitum fluentibus enectemur, Dei quæ & æqui ac recti nos capiat obliuio: propterea nobis, vt debemus, æterna respectantibus, & ex illis præsentia æstimantibus, longè facienda sunt pluris, & instar thesauri absconditi, hæc abieciora, contemtiora, duriora, eaque omnia quæ copiosorem gloriæ futuræ segetem præparant. Certè post flagellationem ibant gaudentes Apostoli, annon & gloriantes? quod digni essent habiti, pro nomine Iesu conumeliam pati? Et quasi singulare, planè quæ eximium donum de nonnullis recensetur, *Vobis donatum est pro Christo, non solum vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini. Quid: ille mundo crucifixus, ille, non quæ ab hominibus, sed quæ à solo Deo est, gloriæ quærens, nonne in infirmitatibus, in tribulationibus gloriatur; omnesque docet, esse gloriandum in spe gloriæ filiorum Dei?* Sed & ipsa Veritas, quid à nobis verè magni fieri, quid pro ingenuo bono & dono haberi, & ex cuius adeptione magnopere lætari debeamus docens, cùm aliquando potestate in dæmones accepta discipuli gaudio efferrentur, *Verum tamen, inquit, in hoc nolite gaudere: — gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.* Et alio loco; *Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis.* Verè magna & recondita hæc est tua, Domine Iesu, sapientia, quam non è terra, sed è cælis, & ore tuo sanctissimo haurimus, eam quæ magna & alta spirantibus abscondis, reuelas autem paruulis. Ita Domine: sic enim tibi perplacet, cui semper humilitas & simplicitas placet, à superbis autem, & vana diligentibus procul abcedis. Da mihi, Iesu optime, sensum istum, vt nihil magni faciam, nisi te; nisi quod ad te, Deum meum, deducit. Illum sua nobilitas, alium diuitia, doctrina, eloquentia, gratia, maiestas, potentia, robur extollat, at mihi tu solus sincerè sapias, & præ ceteris id sapiat solum, vt in tua tibi minimus valeam Societate famulari, despectare præsentia, æterna suspirare. O vtinam, tu quisquis ista legis, Religiose, vtinam digna æstimatione perpendas, quanta immerenti tibi dona, diuinitus obtigerunt: à mundo, in cælum; à perituris, ad æterna; ab humanis, ad diuina, singulari Dei vocatione, electione, destinatione translatus es: nonne sceptris & tiaris, regnis & imperijs tanto ista digniora, quo sanctiora, certiora, diuturniora sunt atque diuiniora? Disce ergo, & mente memori reconde, quo sanctuarij pondere, quæ æquitatis lance, te rerum æstimationem librare conueniat.

AA. 5.

Philip. 1.

Rom. 5.

Luc. 10.

Matt. 5.

Luc. 10.